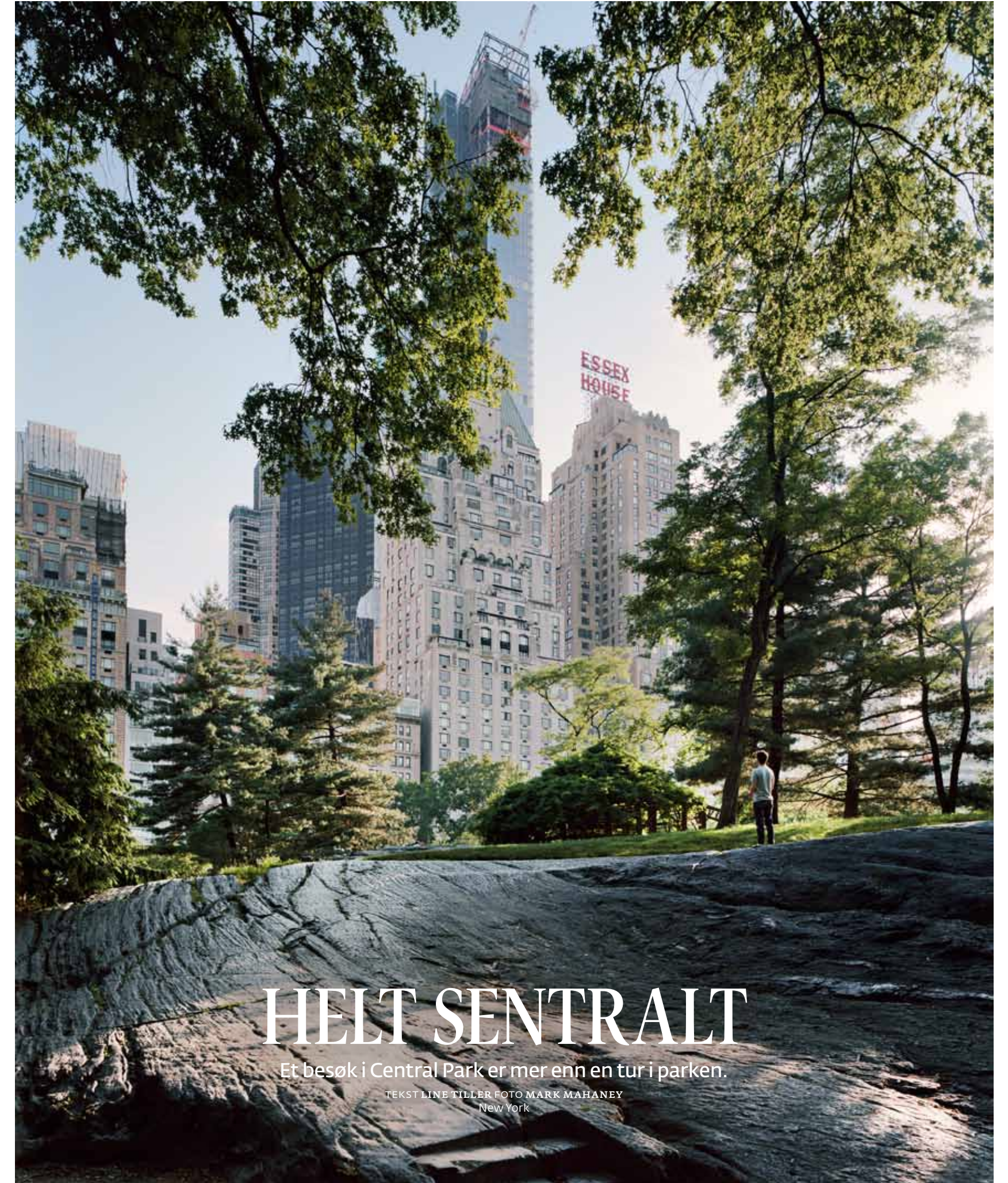

BYUTVIKLING

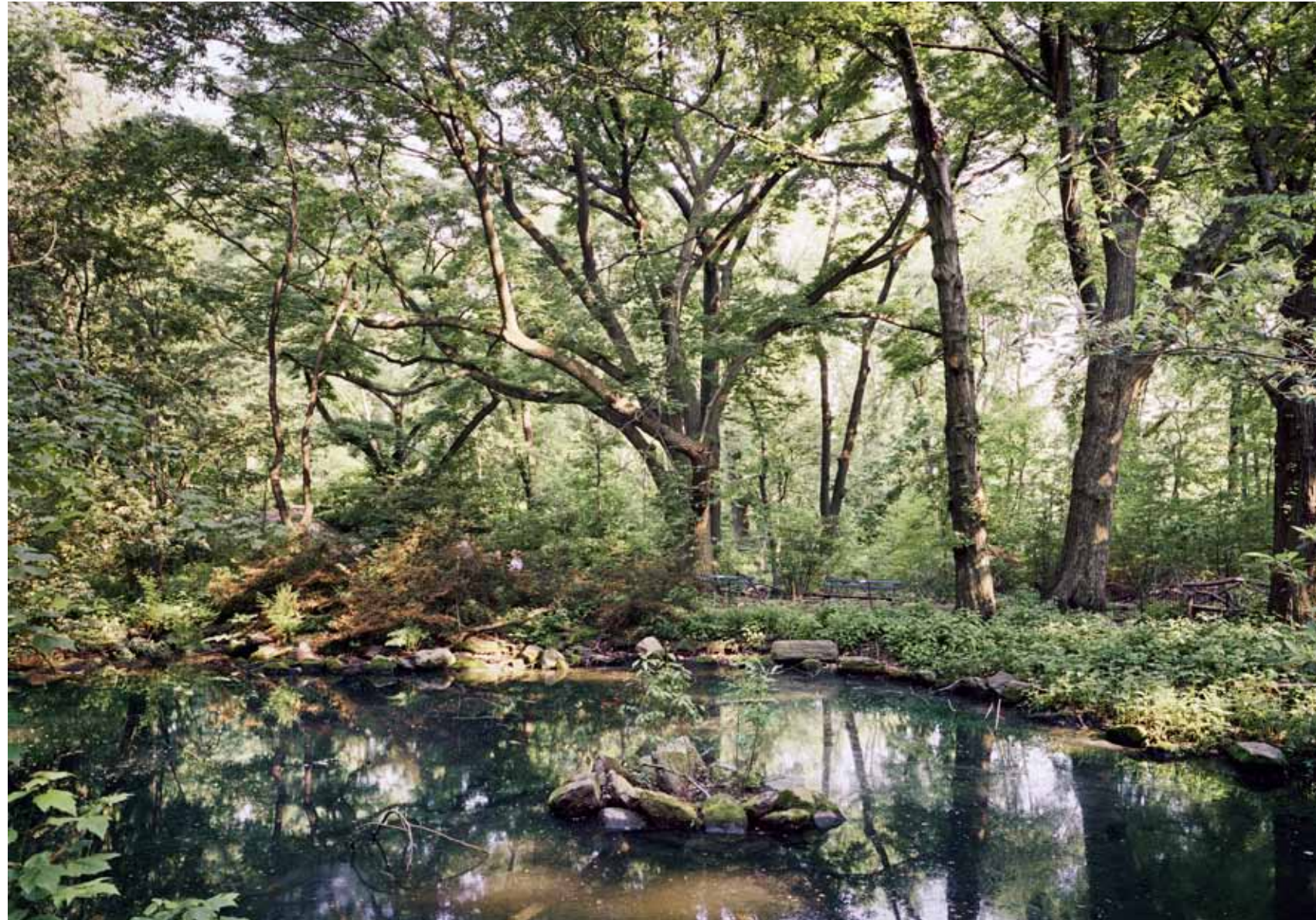
EN, TO ... TRE. Central Park er ikke bare en park – men en felleshage, en konsertscene, en yogamatte og et naturlig klatrestativ for Manhattan-barn. Den grønne New York-lungen omkranses av kjente bygg som luksushotellet Essex House. Skyskraperen under oppføring, One57, vil stå ferdig i løpet av året, som en av byens høyeste – 306 meter.

HELT SENTRALT

Et besøk i Central Park er mer enn en tur i parken.

TEKST LINE TILLER FOTO MARK MAHANEY
New York

UEKTE EKTE I DET UEKTE. Hele Central Park er planlagt ned til minste lille busk. Gressplener og trær fra hele verden er plantet med en mening. Men dette området, det som kalles The Ramble, skal fremstå litt røft, mer «ekte», mer jungel. Det var også her politiet ikke tørde gå inn på 1980-tallet.

» **NEW YORK VILLE** eksplodert uten Central Park. Uten den rektangulære kameleonen midt i verdens heftigste karusell, ville byens innbyggere gått av skafet. Turister ville ikke fått tidenes «trekroner i harmoni med streng skyskraper»-bakgrunn for bryllupsbildene sine. Hjemløse ville ikke sovet like mykt, og komiker Ricky Gervais måtte ha jogget et helt annet sted, akkurat som New York Marathon-løpere på vei mot mål. Klodens mest berømte park er full av historier og karakterer. Den har vokst seg gjennom både gyldne perioder, samt lange mørkegrå tiår. I dag er parken rammet inn i sølv på alle kanter, og har tatt på seg rollen som yogamatte, sosialt soltak, byens stumme psykolog og selvgående turistmaskin med nær 40 millioner besøkende i året. Men få kjenner til Central Parks hemmeligheter. Her er de.

SELVMEDISINERING. Forfatter Mark Helprin minnes historiene foreldrene fortalte om de varme net-

tene før Annen verdenskrig, da tusenvis av mennesker sov i parken fordi de ikke hadde klimaanlegg.

I boken «Central Park, An Anthology» (2012) forteller han også hvordan han som liten trodde at 5th Avenue var Europa, og hver gang ordet «naturen» ble nevnt, var det selvsagt Central Park de voksne snakket om.

Men ingenting ved denne evigskiftende parken er naturlig. Hver minste tulipan har sitt nøyte utvalgte ståsted.

FOLK BODDE TRÆNGT OG SØKTE SÅPASS DESPERAT ETTER STILLE, GRØNNE OMRÅDER AT DE SATTE SEG NED PÅ GRAVPLASSER I BYDELEN BROOKLYN

SARA CEDAR MILLER *Central Park-historiker*

– For noen generasjoner tilbake var dette et område hvor tyske og irske grisebønder bodde i rønner. Folk som etterhvert måtte grave ut sine egne hjem for å kunne bygge det som skulle gi et positivt støt til New Yorks felles psykiske helse, sier Sid Kolo (37), som har vært historisk guide i Central Park i seks år.

Parken ble til fordi New Yorks bykjerne, som på midten av 1800-tallet hovedsakelig befant seg under 34. gate, og hadde en halv million innbyggere, begynte å bli for klaustrofobisk.

– Folk bodde trangt, og søkte såpass desperat etter stille, grønne områder at de satte seg ned på gravplasser i bydelen Brooklyn, forteller Sara Cedar Miller, Central Parks offisielle historiker og forfatter av boken «Central Park, An American Masterpiece».

Kloke hoder ville skape klodens beste by, og verdens hovedstad, og mente derfor at byen burde være i besittelse av en stor og fabelaktig park, slik de europeiske hovedstedene Paris og London allerede kunne skryte av.

BLOCK PARTY. Selv om det asfalterte langstrekkekt midt i parken heter The Mall, er det lite som minner om kjøpesenteraktivitet her. Langs The Mall holdes improviserte jazzkonserter, Hollywood-stjerner spiller inn langfilmer og Thomas Johnson tar av seg skjorten før han kaster seg med på et godt gammeldags «dance block party».

– Spedbarnsdødeligheten var høy. Folk flest var fattige og rastløse. Innbyggerne fikk med Central Park et sted å gå til for å drikke friskt vann, og trekke inn ren luft. De fikk noe vakkert å se på, og de ble faktisk frisikere både psykisk og fysisk, sier Miller.

Det verserer forskjellige historier om hvem som tok initiativet til parkfantasiene, men New York Evening Post-redaktøren og poeten William Cullen Bryant skal ha vært ledende i kravet om den voksende storbyens behov for et grøntareal.

– Sammen med byens sosiale elite, såkalte gentlemen som opererte behind the scenes, ble det laget en slags folkebevegelse for å presse politikere til å grense av et stort stykke land, før områdene ble slukt av enda flere høyhus. Så, i 1857, ble det bestemt at en offentlig arkitektkonkurranse skulle bli utlyst, forteller historikeren.

Arkitektene Frederick Law Olmsted og Calvert Vaux vant over 32 konkurrerende forslag. Og dermed ble hverken fargen på innsjøen, eller de «usynlige» bil-

CENTRAL PARK

PARK i New York. Opptar over seks prosent av Manhattans totale areal. **HAR 9000** benker, 36 broer, 21 lekeplasser og 48 fontener, monumenter og statuer. **MAKS FARTSGRENSE** for kjøretøy er 40 km/t. **DET ER** 24.000 trær i Central Park, 275 forskjellige fuglearter og 150 drikkefontener. **PARKENS AREAL** 3,41 kvadratkilometer. **PÅ 1980-TALLET** regis-

trerte politiet rundt 1000 kriminelle handlinger årlig. I dag er det under 100. **980.000 TILSKUERE** så Garth Brooks' gratis-konsert i 1997. **I 2012** ga hedgefond-sjef John A. Paulson 100 millioner dollar i gave til parken – tidenes største donasjonen. **ÅRLIG** driftsbudsjett er på 280 millioner kroner. **17 MINUTTER** er snittsittetid på parkbenkene. **NETT** nycgovparks.org

veiene som krysser parken fra øst til vest flere nivåer under bakken, tilfældige. Det skulle likevel bli en utfordring. Mange ville ha en stemme med i laget om hvordan parken skulle se ut, og området som ble valgt ut, var en tøff nøtt fra naturens side.

– Hele firkanten hvor Central Park ligger i dag hadde ingen trær. Stedet besto for det meste av våtmyr, sump og sten, forteller Miller.

Etter at enorme mengder grus og jordklumper ble dumpet i New Jersey, og over fire millioner planter, busker og trær fra hele verden hadde blitt plassert, sto parken ferdig i 1873. Arkitektene Olmsted og Vaux, som hadde sett for seg at befolkningen ville emigrere mot det grønne, fikk rett.

GRÅ OG GLEMT. Så forandret ting seg. Da arkitektene døde, var ingen interesserte i å bruke tid og penger på å holde parken istand. Benkene langs alleen The Mall lå opp ned, dødt løv fløt over i dammene og langstrakte »

HELT SENTRALT

» **DEN REKTANGULÆRE KAMELEON.**
Hva kom først? Ble parken plantet midt i en storby, eller ble New York bygget rundt parken? Var parken en naturlig del av landskapet eller ble den tegnet av arkitekter? Dette bildet er satt sammen av en rekke flyfotografier av parken.

FOTO: S. BAKER, SIMONON/ARND BRONKHORST

»

HVOR ER WILLY? Han er her sikkert. Sammen med resten av de skandinaviske turistene, brooklyn-beboere, newyorkere og verden generelt. Svette lørdager er for mange satt av til en pust i bakken og et slag i luften på Sheep Meadow.

JEG BLIR EN BLANDING AV HOFFMAN OG EN EKTE NEWYORKER PÅ DISSE JOGGETURENE

JONAS GAHR STØRE helseminister og Central Park-jogger

» områder besto av et endeløst teppe med store grå hull i bakken, og pusterommet ble glemt i flere tiår.

Forfallet ble stoppet av byplanlegger Robert Moses i 1934, som et resultat av at parkelskeren Fiorello LaGuardia ble valgt til byens nye ordfører. LaGuardia opprettet raskt en offisiell parkavdeling, og ga tøylene til sin venn Moses.

– Snart sildret vann i fontenene igjen, og vakre skulpturer fikk plass i parken. Men Moses tok også vekk noe av Vaux sin opprinnelige eleganse. Der arkitektene hadde fått laget broer i forskjellige materialer for å gi en fin variasjon, gikk Moses hen og murte opp det meste med rød sten, sier Miller.

Hun mener likevel parken er en av de vakreste i verden. – At parken er så pen, er nok den største grunnen til at turister besøker den i hopetall. Også fordi den er veldig ren. Det er en nydelig oase, egentlig. Det er massevis å gjøre i parken og ... det er moro. Alle liker vel å ha det moro?

PARKLIV. En av de mange statuene i parken er en barføtt engel på toppen av en fontene. Skaperen av Bethesda Fountain het Emma Stebbins (1815–1882). I de dager var ikke New York særlig liberal, og det sies at først på dødsleiet torde Stebbins fortelle at engelens ansikt er en tolkning av hennes lesbiske elskerinne, skuespilleren Charlotte Cushman (1816–1876).

I The Turtle Pond bor en gigantisk skilpadde med lange klør som viser seg svært sjelden, men som parkansatte kaller Godzilla. Hest og vogn-kjøerne bak snakker ofte hverandre mens de tviholder på leieavtalen sin ettersom svært mange ønsker å overta jobbene deres. Ifølge Tarkan Dinckan, turguidesjef hos centralpark.com, kommer kuskene gjerne fra Tyrkia, og skal ha en av byens mer lukrative jobber hvor de kan tjene 600.000 kroner i året.

Selve parken er verd over tre billioner kroner – mer enn 3000 milliarder – ifølge eiendomsverdifirmaet Miller Samuel.

Under den amerikanske folketellingen i år 2000 oppga 18 mennesker at deres bostedsadresse var Central Park. Ingen vet riktig hvem de tolv menn og seks kvinner er, om de overhodet finnes eller hvor de eventuelt bor. De gjemmer seg isåfall godt, for parken stenger klokken ett hver natt – og parkpolitiet nøler ikke med å bøtelegge overtredelser. Historien har lært parkpolitiet å være strenge.

VOLDSOM FORTID. På 1980-tallet ble Central Park, etter flere år med dårlig vedlikehold fra myndighetenes side, ett av New Yorks skumleste og mest brutale steder. Søppel, falleferdige trær og ingen lyskastere inviterte til vandalisme, og ungdomsgjenger, hjemløse og narkomane satte sitt preg på parken.

– Selv om de hørte grusomme skrik om hjelp, turte ikke engang politiet å gå inn i skogene midt i parken, sier Sid Kolo.

Parkguiden peker mot en bakketopp dekket av krokete trær og lyktestolper som står litt på skrå. Det skal fortsatt fremstå som litt vilt i dette området av parken, hvor folk er blitt både drept, ranet og voldtatt.

– Da vår tidligere ordfører Rudy Giuliani fikk inn nok penger fra de rike familiene som bor rundt parken på midten av 1990-tallet, røsket han tak i kriminaliteten ved å bygge en politistasjon her inne. Han sørget for at det stadig befinner seg sivile betjenter og biler i parken. Det er faktisk plassert skjulte videokamera i rundt 30 av parkens største trær, sier Kolo.

Det heter at i dag varer ikke graffiti lenger enn et kort døgn. Og hvis graffiti, samt 20 rødhalehauker som livnærer seg på duer og chihuahuaer, er det farligste dette landskapet kan by på, da står det ikke verst til. »

TI TING Å GJØRE I CENTRAL PARK

1 CATCH AND RELEASE. I Harlem Meer er det mulig å få pumpkinseed sunfish på kroken. April til oktober.

2 HYSJ! For å lese bok, gifte seg eller forsvinne fra støyen, anbefales stilleronsen i The Serene Garden. Ligger på 5th Avenue mellom 104. og 105. gate.

3 ITALIALIKE. Lei en gondol, og få gondolfører med på kjøpet. 30 minutter for 30 dollar. Plass til seks.

4 SJAKKMATT. For et parti sjakk, prøv The Chess and Checkers House.

Domino eller backgammon er også et alternativ.

5 THE RAMBLE. Ta turen til området av parken hvor ikke engang politiet torde å gå på 1980-tallet.

6 EVENTYRKLATRING. Bronsestatuen av Alice i Eventyrland og vennene hennes står ved 75. gate på østsiden av parken. Kan også klatres på.

7 SOLENGEN. Bikini, boomerang, piknikpledd, manchego-ost, cava – alt er mulig på Sheep Meadow.

8 BIRKEN. Sykler i alle former kan leies flere plasser. På centralparkbikere-rental.org kan tandemsykkel leies for 38 dollar (to timer).

9 RANKE. Ta en runde på The Friedman Memorial Carousel, som på 1800-tallet ble trukket rundt av heste- eller eselkrefter. 57 saler å sitte på.

10 SE! Fuglekikkert er blitt populært i Central Park. Det arrangeres flere gåturer med kikkert. Potensielt 235 arter kan oppleves rundt parkens innsjøer og dammer.

PÅ GJENGRODDE STIER. De fleste turister holder seg gjerne på den sørlige halvdelen av Central Park. Men den nordlige delen, rundt bekken The Lock, har mange hemmeligheter og vakre overraskelser rundt kampesteiner og gamle lykter.

SOM FISKEN I VANNET. Mange barn som vokser opp i metropolen vet ikke at epler henger på grener, eller at kjøttet de spiser tilhører dyr som sier «mø» eller «kvekk». Mange skoler tar derfor med elevene til Central Park for å vise dem en flik av natur, og lar barna få sette agn på stang rundt innsjøen The Meer ved Harlem.

» **STØRE MOT KLOKKEN.** Ikke én av de beste, men den aller beste opplevelsen helse- og omsorgsminister Jonas Gahr Støre har på sine utenlandsreiser, er grytidlige joggeturer i Central Park. Uansett årstid. Det er blitt et ritual i løpet av de siste åtte årene. Han står opp klokken 06.00, tar taxi opp til The Metropolitan Museum of Art, og løper et par runder rundt Jacqueline Kennedy Onassis Reservoir i soloppgangen, mens han minnes en filmopplevelse han hadde som 15-åring, da han så «Marathon Man» med Dustin Hoffman.

– Jeg blir en blanding av Hoffman og en ekte new-yorker på disse joggeturene. New York er jo et eventyr med både mørke og lyse kapitler, og man kan tro det er en by bestående av bare asfalt og bygg i høyden, men så ligger denne grønne oasen bak fasaden, og det er det som gjør parken helt spesiell. Jeg bruker forsåvidt å tenke at jeg jogger rundt New Yorks lokale Sognsvann når jeg er der, sier Støre.

Han jogger alltid mot klokken slik de fleste med tre-

FILMSCENER FRA CENTRAL PARK

CENTRAL PARK brukes i flere av filmhistoriens mest kjente filmer. Den første filmen med scener fra parken vartroligstum-kortfilmen «Romeo and Juliet» fra 1908. **WOODY ALLEN** har (nær sagt) alltid en scene fra parken, med 1986-filmen «Hannah og hennes søstre» blant de mest kjente. **PÅ NETTSTEDET** centralpark.org er «Hair» (1979) kåret til tidenes Cental Park-filmøyeblikk.

EN AV DE mest kjente dialogene er fra «Da han møtte henne» (1989). Sally (Meg Ryan) og Harry (Billy Crystal) har flere dater i parken. Det er her Sally røper sin sexfantasi: *Harry: – The faceless guy rips off your clothes and that is the sex-fantasy you have been having since you were 12?*
Sally: – Well, sometimes I varied it a little.
Harry: – Which part?
Sally: – What I'm wearing.

ningstøy gjør rundt reservoaret. Vel, det må jo alltid være én som stikker seg ut.

– Jeg jogget med noen kolleger da vi la merke til at en eneste mann kom løpende motsatt vei. Det var Frankrikes president.

Helseministeren forteller at han er fan av å «gå et strekk», heller enn å sitte på et konferanserom, og Støre har sannelig gjort unna enkelte møter også i Central Park.

– Slike situasjoner er ikke laget for de store avgjørelsene, men for de gode samtalene. Det er også en fin og naturlig inngang å snakke om hvordan jeg bruker byen og Central Park når jeg møter folk som New Yorks ordfører, Michael Bloomberg.

WILL SMITH VS JAZZ. Byens tidligere vannreservoar ligger som en våt cupcake-formet flekk i midten av Central Park. Innsjøen er blitt tilsatt alger som gir den en farge som signaliserer til høytflyvende trekkfugler

fra Canada at dette er en helt naturlig rasteplass på veien til Mexico.

– Fuglekikking er blitt big business i Central Park. Det arrangeres guidede turer flere ganger i uken, du kan låne kikkerter og de selger dvd-er med ornitologer som forteller om fuglene i parken, sier guide Sid Kolo.

I Central Park har også musikere fått en egen scene å flakse litt med vingene på. Saksofonisten Ralph Williams får lange klemmer fra folk som gjenkjenner ham fra parkbesøk for flere år siden. Bluesbandet The Tin Pan trekker noen ganger flere folk og høyere hyl enn Hollywood-innspillinger noen meter unna.

– For et par uker siden så jeg innspillingen av «Winter's Tale» med Will Smith og Jennifer Connelly lenger ned i parken. Da tok en av musikerne i The Tin Pan opp konkurransen med å stille seg oppå kontrabassen og spille enda høyere enn før, ler Kolo, før han legger til at celebriteter som frekventerer parken oftest ser ut som tiggere. Alltid skyggelue. Aldri livvakter.

– Noen av stjernene blir utrivelige om du kjenner dem igjen. Jeg har sett hva som kan skje om du prøver å ta bilde av Woody Allen, Bill Cosby eller Whoopi Goldberg. Det er ikke folk du småprater med, akkurat.

Men det fins vennligere ansikter i omegnen.

– En kompis som kjører sykkeltaxi ble Robert De Niro og Al Pacinos «private sjåfør» for noen år siden. Begge fikk nummeret hans, og ringte hver gang de ville hjem fra Tavern on The Green.

DETTE ER JO NÆRMEST EN PRIVAT PARK, VET DU. OG BRØ ER DET, POLITIKERNE VILLE IKKE HATT RÅD TIL Å TA HÅND OM DEN

JOYCE pensjonist og Central Park-bruker

Den legendariske restauranten og presidentfavoritten gjennomgår for tiden en oppussing som har oversteget en halv milliard kroner, og skal etter planen gjenåpne senere i år etter at huset ble omgjort til besøkssenter i 2009.

– The Tavern var på et tidspunkt USAs nest mest innbringende restaurant. Det siste året de holdt åpent høynet de beklageligvis prisene mens kvaliteten på maten sank. Cjestene var folk som gjerne la igjen 500 dollar for et fat med mat.

– Du tøyser ikke med slike ganer?

– Nei, de vet å si ifra. Og nå har du jo flere fantastiske restauranter i nærheten. Du har japanske Masa og The Oak Room på Plaza Hotel. Det fins alltid alternativer her i byen. Det fins alltid konkurranse, men det er det som gjør dette stedet så forbasket levende, sier Kolo.

TIDSÅND. Opp gjennom hele 1900-tallet har Central Park reflektert samtiden. Det var her folk lå hånd i »

CENTRAL PARK-ØYEBLIKK

1 **FØRSTEDAME** Jackie Kennedy Onassis jogget i sin tid to ganger rundt innsjøen hver morgen. Det tidligere ferskvannsreservoaret i New York er oppkalt etter henne.

2 **SIMON OG GARFUNKEL** spilte inn sin første liveplate på sørsiden av Great Lawn i 1981.

3 **TURTLE POND** er fylt med skilpadder. I en av hulene under vann bor den gigantiske skilpadde Godzilla.

4 **DET RYKTES** at Marilyn Monroe hadde sex med John F. Kennedy på Carlyle Hotel, natten etter at hun sang «Happy Birthday Mr. president» for ham 19. mai 1962.

5 **ENGLESTATUEN** som står i Bethesda Fountain ble laget av Emma Stebbins, og avduket i 1873.

6 **JOHN LENNON OG YOKO ONO** bodde i Dakota-bygget, og Lennon ble skutt på fortauet rett utenfor inngangsdøren 8. desember 1980. Yoko Ono bor der ennå.

7 **THE RAMBLE** er en bakketopp dekket av krokete trær og lyktestolper som står på skrå. I dette området, hvor folk er blitt drept, ranet og voldtatt, våget selv ikke politiet å gå på 1980-tallet.

8 **TAVERN ON THE GREEN** stengte dørene i 2009. Restauranten var kjent for fantastisk mat, uteservering og superstjerner som ble fulle sammen med resten av verden. The Tavern skal etter planen åpnes igjen senere i år.

9 **OGSÅ NEW YORK MARATON** ender ved Tavern On The Green. Ifjor ble løpet avlyst på grunn av stormen «Sandy», i år går startskuddet 3. november.

10 **MACAULAY CULKIN** møter due-damen i «Alene hjemme 2» fra 1992 flere ganger i Central Park. The Gapstow Bridge, broen hvor due-damen bor, er en av parkens mest berømte filmbroer.

11 **PÅ ET BLÅTT PLEDD** ved en dam på sørøstsiden av parken kysset Sarah Michelle Gellar og Selma Blair i 1999-dramaet «Cruel Intentions».

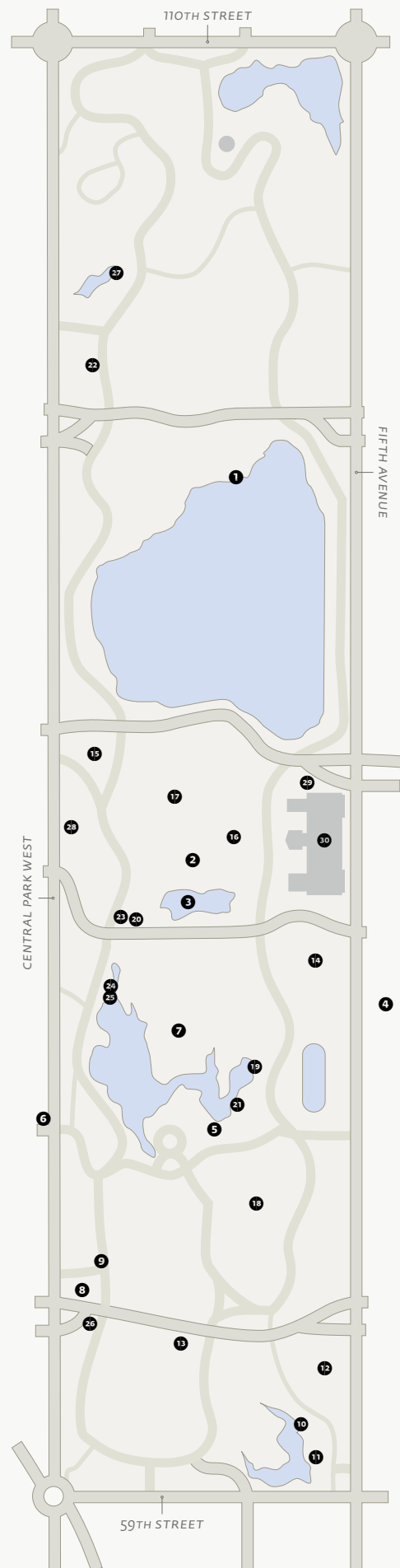
12 **I 1874** skrev New York Herald om «den store farlige dyreflukten» fra Central Park Zoo. 49 mennesker skulle være drept, og folk fikk panikk. Det viste seg å være en løgnhistorie. Journalistens intensjon var å rette oppmerksomheten mot sikkerhetsfeil i dyrehagen.

13 **FRIEDSAM MEMORIAL CAROUSEL** er en av de mest populære aktivitetene. Den første karusellen var esel-drevet.

14 **DA PARKEN** ble laget ønsket arkitektene tresorter fra hele verden. Norske lønnetrær fikk plass på Cedar Hill.

15 **LANDSBYEN SENECA** ble jevnet med jorden da arbeidet med Central Park startet i 1857. 1600 mennesker måtte flytte, og fikk i oppgave å være med på å bygge parken.

16 **DET TOK** to kunstnere 26 år og flere ordførerskifter for å få lov til å utsmykke parken med kunstverket «The Gates». I februar 2005 kunne de 7503 safranfargede, blafrende portene stilles opp på rekke og rad. De sto der i to uker, til noens glede og andres irritasjon.

17 **HER DANSER** skuespiller Robin Williams naken mens han ser usynlige hester i 1991-komedien «The Fisher King».

18 **I OSCAR-VINNEREN** «Kramer vs. Kramer» (1979) lærer Ted Kramer (Dustin Hoffman) sønnen sin å sykle i en berømt scene som ble filmet her, langs The Mall.

19 **I EN EPISODE** av tv-serien «Sex og Singelliv» møter Carrie Bradshaw (Sarah Jessica Parker) kjæresten sin, Mr. Big, til lunsj ved The Boathouse. De sier «Hello, You» til hverandre, før de faller i vannet med et hyl.

20 **CHARLES B. STOVERS BENK** ligger i enden av Shakespeare Garden. Den lange granittbenken krøller seg på hver sin kant, og det som hviskes inn i den ene enden kan høres på den andre enden. Derav tilnavnet «Whisperer Bench».

21 **DEN 12. JULI 1986** stopper politibetjent Steven McDonald tre tenåringsgutter på sykkel for å forhøre dem om et sykkeltyveri. Da han bøyer seg ned for å se på det han tror er en pistol i den ene sokken til en av guttene, blir han skutt tre ganger – men overlever.

22 **DET ER IKKE LETT** å gå seg vill i Central Park. På de fleste Henry Bacon-tegnede lyktestolpene står det W, C eller E. Det betyr henholdsvis vestsiden, i midten eller på østsiden av parken. De to første tallene forteller hvilken sidegate som er nærmest.

23 **THE SWEDISH COTTAGE** ble bygget i Sverige i 1875, og havnet i parken året etter. Trehuset har vært insektlaboratorium, toalett, lagerrom og er nå marionetteater.

24 **HOLDEN CAULFIELD** spør i «Redderen i rugen» hvor endene i Central Park gjør av seg om vinteren. Ifølge forfatter Marie Winn forsvinner de under Balcony Bridge, hvor en naturlig bekk hindrer vannet fra å fryse dem fast.

25 **DET FINS EN** mystisk hule ved The Lake. Gå over Oak Bridge, ta sørover langs kanten av vannet og videre til et gjerde som ikke er vanskelig å klatre over. Se mot vannet ved noen smale stentrinn, og der er huleinngangen. Mange tror dette var et skjulested for indianere.

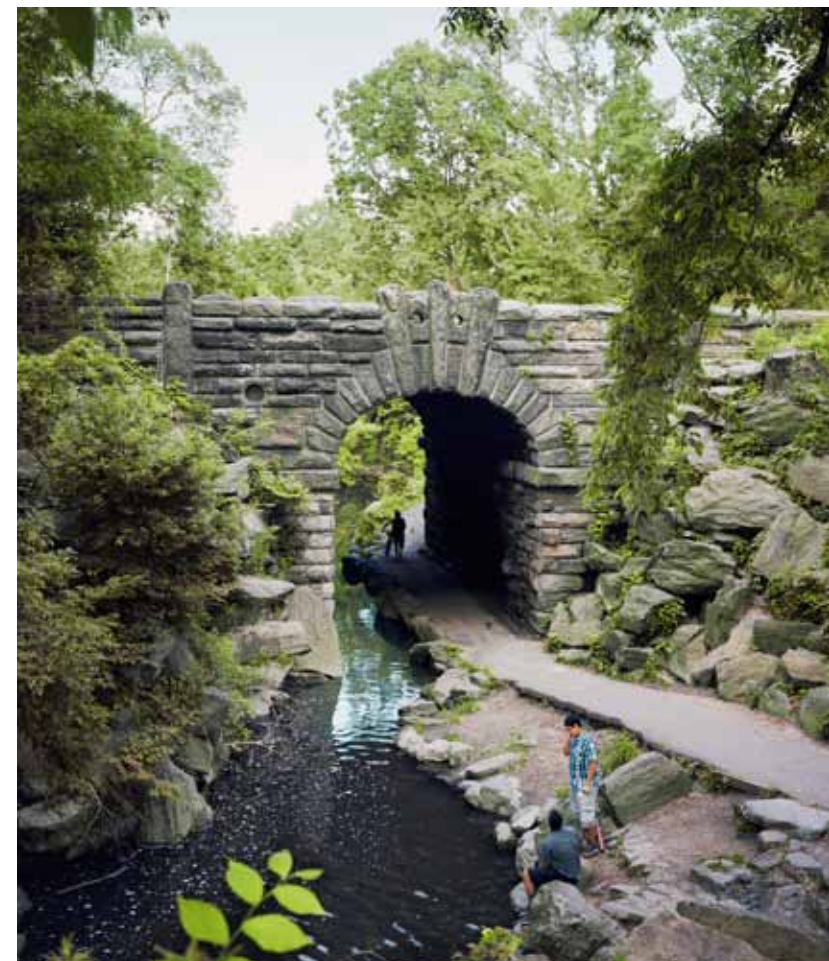
26 **PÅ SLUTTEN** av 1860-tallet ble et dinosaurmuseum planlagt ved Tavern On The Green. Prosjektet ble avblåst, men det ligger fortsatt rester av dinosaurer under bakken.

27 **FOSSEN SOM RENNER** ned til The Pool kommer ut fra en hule. Der inne er et rør av murstein, et gammelt avløp. Det finnes dem som tror det er mulig å bli transportert til en fjerde dimensjon ved å gå gjennom fossen.

28 **DET HØYESTE OMRÅDET** av parken, stenen hvor folk gjerne gifter seg, høyden hvor det sies at man på en klar dag kan se New Jersey, heter Summit Rock.

29 **EN AV DE** beste/verste plassene i New York for hundelufting. «Hele» Upper East Side tar med seg hundene hit.

30 **CENTRAL PARK-ARKITEKTENE** Frederick Law Olmsted og Calvert Vaux var ikke begeistret for planene om et offentlig bygg innenfor parken, men etter mye krangling fikk Metropolitan Museum of Art plass helt på østkanten. Det «skulle ikke synes fra noe sted i parken».

PARKLIFE. 1 På nordsiden av parken deler elven The Lock og en smal gangvei på plassen under broen Glen Span Arch, bygget i 1865. 2 Rulleskøytetansere som Humu Yansane kan jevnlig oppleves like nord for Sheep Meadow. 3 Englestatuene på toppen av Bethesda-fontenen ble laget av Emma Stebbins (1815–1882). Statuen ble påbegynt i 1868, og avduket fem år senere. 4 Christian Vargas og Nydia Cebral synes en gåtur langs Central Parks mer bortgjemte stier er en sikker date-aktivitet.

PARK OG IDRETT. Det er et utall sportslige aktiviteter å delta i i Central Park. Er ønsket bare å se på, finnes det 26 forskjellige baseballbaner å velge mellom. Å lete lenge for å finne en trillende pølsevogn, er heller ikke nødvendig. Trolig er det like hyggelig som å kjøpe en dyr billett til en kamp på Yankee Stadium.

» hånd, tett i tett i gresset og demonstrerte mot Vietnamkrigen i 1969. Der var her Paul Simon og Art Garfunkel spilte inn sin første liveplate under en gratis-konsert for en halv million mennesker i 1981.

Det er også her, 32 år senere, at en solbrent stakkar trasker rundt i skitne klær mens han bytter på å si: «I'd like to thank the Academy!» og «Shut Up!». Og det er her Ayrton «Gary» dos Santos (49) kjemper for legalisering av marihuana, gjennom å forme jordbær, kosedyr, samt visne roser og liljer som han finner i søpeltkasser bak blomsterbutikker, til et digert peace-tegn på den svarte og hvite «Imagine»-mosaikken, laget til minne om John Lennon som ble skutt og drept utenfor sitt hjem 8. desember 1980, rett over gaten for Central Park.

– Flower Power, ikke sant, sier Santos og lager hermetegn i luften foran seg.

Han retter på skyggeluen med mange buttons, blant annet av Lady Gaga, med påskriften «Go F-K yourself».

– Flower Power funker ikke! John sa det da han kom til meg i drømme. Jeg har fått i oppgave å fortelle hans budskap, på en ny måte. Hamp er jo bare en plante. Grunnloven vår ble faderullan meg skrevet på hamp, sier den selvutnevnte ordføreren av den tåreformede delen av parken som kalles Strawberry Fields.

DET SOM GJELDER. Hver dag i 20 år har Santos lusket hit med labradoren Mary Jane for å kjempe sin sak. Når ungdomsskoleklasser eller turistbusser dukker opp forteller han sin historie mot et par dollar, og avslutter alltid med «Velkommen til New York, velkommen til ...»

– «... jungelen». Jeg kan hele talen hans utenat, sier Joyce tørt.

Den eldre damen er et selvutnevnt pensjonert Wall Street-geni i 70-årene, og vil ikke fortelle etternavnet sitt. Så ofte hun har mulighet spaserer hun over gaten fra sitt luksusbbygg hvor hun bor sammen med sin fjerde ektemann, David. De har ikke bare adoptert

en benk ved en av parkens innsjøer, men også betalt store summer for å passe på at parken til stadighet fremstår fra sin beste side. Slik mange søkkrike new-yorkere har gjort etter at Central Park Conservancy ble opprettet i 1980 av en gruppe dedikerte sivile og filantropiske ledere som ikke ville se parken råtne på rot.

– Dette er jo nærmest en privat park, vet du. Og bra er det, politikerne ville ikke hatt råd til å ta hånd om den, ne-hei, det er bare å glemme, sier Joyce, og avfeier ektemannens forslag om å prøve ut en marokkansk restaurant han leser om i New York Times.

– Uff, David, vi drar da ikke ned til East Village!

Joyce burde vite hva som gjelder. Hun har besøkt 124 land, «reist rundt kloden tre ganger», som hun stadig gjentar.

– Jeg skal fortelle deg én ting, det finnes ikke noe bedre sted i verden enn akkurat her, sier Joyce og venter et øyeblikk før hun værer ut i luften som en liten hund.

– Bare her kan du virkelig puste. **D2**